

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษารายการจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปวิธีการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง รวมทั้งวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง วิธีการวิจัยโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนที่มาจากความสมัครใจ บ้านบวกครกใหม่ หมู่ 6 และตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้นำชุมชนและตัวแทนองค์กรชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง รวมทั้งสิ้น 25 ครัวเรือน การดำเนินงานใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และเวทีเสวนาเพื่อระดมความคิดเห็น อีกทั้งการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนด้วยการดำเนินงานชุมชนต้นแบบและการทดลองลงมือปฏิบัติตามหลักวงจร P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน การทดลองปฏิบัติ การสรุปผลและวิเคราะห์ประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข

5.1.2 สรุปผลการวิจัย

ผลการดำเนินการและผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นรายงานเชิงวิเคราะห์ที่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน สรุปผลได้ดังนี้

ศึกษาและกำหนดแนวทางการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการตาม วงจร P-D-C-A เพื่อนำไปสู่การกำหนดและดำเนินการลดรายจ่ายและการเพิ่มรายได้ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

การดำเนินกิจกรรมการวางแผน (Plan) โดยการวิเคราะห์รายได้และรายจ่ายผ่านการบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลพฤติกรรมทางการเงินในครัวเรือนที่วิเคราะห์ได้นำมาเป็นข้อมูลวิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ ด้วย SWOT Analysis และ TOWS Matrix พบว่าพฤติกรรมทางการเงินในครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายมีรายรับเฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่ารายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน โดยรายจ่ายหลักที่สำคัญคือ รายจ่ายด้านอาหาร และรายจ่ายด้านสาธารณูปโภค ส่วนรายได้ครัวเรือนของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นรายได้ประจำคงที่จากอาชีพหลักและไม่มีรายได้เสริมและมีภาระหนี้สิน ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงนำไปสู่การกำหนดแผนกิจกรรมการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ แผนการลดรายจ่ายด้านอาหาร และแผนการสร้างรายได้เสริม และในขั้นตอนการปฏิบัติ (Do) คณะผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมายการดำเนินการกิจกรรมการลดรายจ่ายด้านอาหาร โดยการทดลองปลูกผักสวนครัวปลอดสารพิษ และการเพิ่มรายได้ด้วยการสร้างรายได้เสริมจากการรวมกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่ง โดยการตรวจสอบ (Check) พบปัญหาการดำเนินกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้คือ สมาชิกกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่ง ขาดประสบการณ์ในการปลูกพืชอินทรีย์ และ

ขาดประสบการณ์ในการในการจัดการและการทำการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ จึงนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข (Act) โดยนำกลุ่มเป้าหมายเข้ารับการถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีประสบการณ์จริงในการดำเนินและการสร้างเครือข่ายโดยการนำกลุ่มเข้าร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงค้อย อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นที่เลี้ยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการสนับสนุนช่วยเหลือด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อจะพัฒนากลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่งไปสู่การเป็นเครือข่ายเกษตรอินทรีย์อำเภอคอยสะเกิดต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือนชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้แก่การลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และการใช้เทคนิคการประชุม โดยการประชุมเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วย SWOT Analysis และ TOWS Matrix สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือน

จุดแข็ง มีการรวมกลุ่มกัน มีความสามัคคี และร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ ชุมชนยอมรับว่าการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประโยชน์และสิ่งสำคัญต่อการจัดการการเงินครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการ นอกจากนี้การมีความสนใจและมีความมุ่งมั่นในการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อชุมชน โดยมีกรรวมกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่ง และการมีผู้นำที่มีความสามารถและมีความตั้งใจสูงและให้การสนับสนุน

จุดอ่อนกลุ่มเป้าหมายไม่มีความสม่ำเสมอ และขาดแรงจูงใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน อีกทั้งไม่มีการประมวลผลข้อมูลจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาวางแผนการเงินในครัวเรือน นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่ง ขาดความรู้และประสบการณ์ในการปลูกพืชอินทรีย์ การจัดการและการทำการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์

โอกาสของกลุ่มเป้าหมายคือการที่เทศบาลตำบลหนองป่าครั่งให้การสนับสนุนโดยกำหนดเป็นนโยบายด้านการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการ และนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง ได้บริจาคที่ดินให้เป็นที่ทำกรกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่ง

อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมเมืองส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้และมีความต้องการสินค้าสินค้าเกษตรอินทรีย์ และที่ตั้งของตำบลหนองป่าครั่งตั้งอยู่ท่ามกลางสังคมเมืองซึ่งเป็นการตั้งอยู่ใกล้ตลาดที่มีศักยภาพ

อุปสรรคสำคัญในการดำเนินการเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จนั้นยากและต้องใช้เวลา เนื่องจากลักษณะตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีลักษณะเฉพาะเนื่องจากเป็นที่ค้าที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลานาน ประกอบกับสินค้ามีอายุสั้นจึงจำเป็นต้องมีการวางระบบการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

วิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายในครัวเรือน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง โดยการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนรวมทั้งให้ความรู้และส่งเสริมให้ชุมชนการศึกษาหาความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีประสบการณ์จริงในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หนองป่าครั่งอย่างเป็นทางการ และการสร้างเครือข่ายโดยสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จให้เป็นพี่เลี้ยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการในการจัดการกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการกลุ่มที่เริ่มจากความมุ่งมั่นในการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนก่อน

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นำมาอภิปรายผลดังนี้

การจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากการที่ชุมชนหนองป่าครั่งได้ทำการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนและทำการศึกษาวิเคราะห์ ตั้งเคราะห์ ราชรับรายจ่ายจากการประมวลผลข้อมูลบัญชีครัวเรือน ส่งผลทำให้ชุมชนมีความเข้าใจต่อพฤติกรรมรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนของตนเอง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การปรับพฤติกรรมลดรายจ่ายและกำหนดแนวทางการเพิ่มรายได้เพื่อนำไปสู่การลดภาระหนี้สินครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้จากการที่ชุมชนหนองป่าครั่งมองเห็นจำนวนรายจ่ายด้านอาหารและรายจ่ายด้านสาธารณสุขประ โภคมีปริมาณรายจ่ายสูง ดังนั้นจึง

เป็นประเด็นที่ชุมชนให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นในการมุ่งลดรายจ่ายด้านอาหาร อีกทั้งการพบว่า รายได้ครัวเรือนไม่เพียงพอกับรายจ่ายจึงทำให้เกิดแรงผลักดันในการหารายได้เพิ่มจากการรวมกลุ่ม เพื่อประกอบอาชีพเสริม สอดคล้องกับ สมมัย เดือนวงษ์ (2553 : 53) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองซิดจัน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี พบว่าทุกครัวเรือนมีหนี้สิน สาเหตุมีหนี้สินส่วนใหญ่ มาจากค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ค่าซื้ออาหารและเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชน กลุ่มตัวอย่าง พบว่าไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความพอประมาณ คือใช้เงินเกินรายได้ ซื้อสินค้าหรือบริการด้วยเงินผ่อน ไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีคือ ครอบครัวไม่มีอาชีพเสริม และไม่มี การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความรู้ คือไม่มีการวางแผนใช้จ่ายเงิน ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน สอดคล้องกับ สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต (สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต : 2551 หน้า 71-75) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองไผ่ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยในการบริหารจัดการครอบครัว ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ช่วยในการวางแผนชีวิต ฐานะรายได้เพิ่ม รายจ่ายลด ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียเวลา ช่วยให้ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนในด้านการเพิ่มรายได้นั้นก็มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ (ฉัตรมณี กลางสวัสดิ์ : 2552 หน้า 84-94) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือนกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต. อ่างทอง อ. เมือง จ. กำแพงเพชร พบว่ากลุ่มตัวอย่าง การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้ประชาชน เข้าใจตระหนักในเรื่องการจัดการระบบการเงินในระดับครอบครัวให้เกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีพร คำชุ่ม (2550 : 94-95) กล่าวว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนแสดงให้เห็นถึงรายรับ-รายจ่ายของครอบครัวแต่ละเดือนว่าเพิ่มหรือลดได้มากน้อยเพียงใด ทำให้ฐานะทางการเงินของครอบครัวเพียงพอต่อรายรับ-รายจ่ายในชีวิตประจำวัน เกิดการวางแผนเพาะปลูก ผลิตผลทางการเกษตรว่าสินค้าเกษตรชนิดใดสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในแต่ละปี สอดคล้องกับ สุพรรณิ ค้อนรับ (สุพรรณิ ค้อนรับ : 2551 หน้า 42-45) ทำการศึกษาเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนพบว่า เกษตรกรมีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าการทำบัญชีครัวเรือนมีความจำเป็น

เพราะทำให้มีเงินออมมากขึ้นเมื่อทำการบันทึกรายรับรายจ่ายต่าง ๆ จะทำให้ทราบถึงสถานะการเงินของครอบครัวว่ามีความสมดุลกันหรือไม่และเมื่อมีรายไ้มากแต่รายจ่ายน้อยก็จะทำให้เหลือเงินอีกส่วนหนึ่งที่จะเก็บไว้เป็นเงินออมของครัวเรือนต่อไป และสอดคล้องกับ ศุภโชติก์ แก้วทอง และ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล (ศุภโชติก์ แก้วทอง และ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล: 2552 หน้า 21-1 ถึง 21-8) ได้ทำการศึกษา การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยพบว่าเกษตรกรที่จัดบันทึกบัญชีครัวเรือน จำนวน 30 ราย นั้น หลังการจัดบันทึกส่วนใหญ่มีรายไ้มเพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น นำข้อมูลที่ได้บันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายและมีการถ่ายทอดการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้บุคคลอื่น สอดคล้องกับ สมชัย เกื้อนวงษ์ (2553 : 53) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเมืองจีดขิน อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี พบว่าทุกครัวเรือนมีหนี้สิน สาเหตุมีหนี้สินส่วนใหญ่มาจากค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ค่าซื้ออาหารและเครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น โดยกู้เงินจากบุคคลนอกกระบบสถาบันการเงิน ส่วนการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินของประชาชน กลุ่มตัวอย่างไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สิน ในด้านความพอประมาณ คือใช้เงินเกินรายได้ ซื้อสินค้าหรือบริการด้วยเงินผ่อน ไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีภูมิคุ้มกัน ในตัวที่ดีคือ ครอบครัวไม่มีอาชีพเสริม และไม่มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สิน ในด้านความรอบรู้ คือไม่มีการวางแผนใช้จ่ายเงิน ไม่มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้แล้วปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การประชาสัมพันธ์ที่เข้าไม่ถึงประชาชน และหน่วยงานของรัฐส่วนใหญ่ยังมิได้ดำเนินการส่งเสริมประชาชนอย่างแท้จริง ก็ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเช่นกัน แต่ในขณะเดียวกันกลุ่มตัวอย่างมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีเหตุผล คือครอบครัวช่วยกันประหยัดน้ำประหยัดไฟ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในบ้านร่วมกัน ครอบครัวมีการปรึกษากันก่อนจะใช้เงินจำนวนมาก และมีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ไขหนี้สินในด้านความมีคุณธรรม คือมีการดำเนินชีวิตโดยนำหลักธรรมทางศาสนา มาใช้เช่น ชื่อสัตย์ สุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ใช้สติปัญญาในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตให้ก้าวหน้าโดยต้องอยู่บนหลักการพึ่งตนเอง และให้ความร่วมมือในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ กับหน่วยงานของรัฐและชุมชนเสมอเมื่อมีโอกาส

นอกจากนั้นความสำเร็จของการลดรายจ่ายและเพิ่มรายไ้มในครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง คือมีการรวมกลุ่มกันของสมาชิกที่มีความสนใจใน

เรื่องเดียวกัน และร่วมมือในการทำกิจกรรมตามความสนใจ รวมทั้งการมีผู้นำที่มีความเสียสละมีความมุ่งมั่นสูง ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับ กิรติ เกิดคำ (2552 : 93-94) ได้ศึกษาความสำเร็จของนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านสันติสุข หมู่ที่ 5 ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบของอำเภอฯ มีสาเหตุที่สำคัญหลายประการดังนี้ โดยลำดับที่หนึ่งคือ ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและเป็นสาเหตุหลักของความสำเร็จในการขับเคลื่อนนโยบาย เนื่องด้วยเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างภาครัฐกับคนในชุมชน ลำดับที่สอง คือความมุ่งมั่นตั้งใจของชาวบ้านในชุมชนครัวเรือนในหมู่บ้านเป็นสาเหตุแห่งความสำเร็จฯ สอดคล้องกับ กุริปัญญา เกิดศรี (2553 : 87-88) ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน : ศึกษากรณีตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ลำดับแรกมีความเห็นว่าการมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีผลทำให้การประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จในการนำไปปฏิบัติ โดยเห็นว่าการมีความอดทนและแบ่งปันเพื่อนบ้านมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ลำดับที่สองคือภาวะผู้นำ

และปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการเพิ่มรายได้ของชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง โดยการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมการ รวมทั้งให้ความรู้และส่งเสริมให้ชุมชนการศึกษาหาความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีประสบการณ์จริงในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายโดยสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จให้เป็นพี่เลี้ยงและถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยการในการจัดการกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการกลุ่มที่เริ่มจากความมุ่งมั่นในการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนก่อนเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร สอดคล้องกับ ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ประธานคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง อธิบายถึงการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเป็นการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ ละครุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่างๆ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ ความมีเหตุผล หมายถึง การใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้ จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม เป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการ งาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่างๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมและการแบ่งปัน (ประจักษ์ บุญอารี, 2551: 40-48) สอดคล้อง กับ อภิชาติ พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่าง แท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่า "คือความ พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น" ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้ บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตาม กำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้ บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนต้องทำงานเชิงบูรณาการ ด้วยการสร้างจิตสำนึกแก่ชุมชนในการลดรายจ่ายครัวเรือนด้านอาหาร และสาธารณสุขประ โภคอย่างต่อเนื่อง
2. ส่งเสริมระบบการจัดการการเงินในครัวเรือนที่มีสภาพครัวเรือนที่แตกต่างกัน ควรเริ่มจากการให้ครัวเรือนควรรู้จักการวิเคราะห์พฤติกรรมการเงินในครัวเรือนที่ได้จากการจดบันทึก รายรับรายจ่าย เพื่อให้ทราบจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินที่เป็นลักษณะเฉพาะครัวเรือน จากนั้นจึงจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายทางการเงินด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ที่สอดคล้องตามสภาพจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งจะทำให้การลด รายจ่ายและเพิ่มรายได้บรรลุตามเป้าหมายทางการเงินของแต่ละครัวเรือน
3. เมื่อทำการประมวลผลข้อมูลจากการจดบันทึกรายรับรายจ่ายทำให้ครัวเรือนมีความ เข้าใจพฤติกรรมการใช้จ่าย ครัวเรือนจึงควรนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดเป้าหมายทางการเงินของ ครัวเรือนรวมทั้งการหาแนวทางที่เหมาะสมและเป็น ไปได้ในการปฏิบัติของแต่ละครัวเรือนในการ ลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้
4. ในการจัดการกลุ่มปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ จัดการกลุ่มที่เริ่มจากความมุ่งมั่นในการผลิตอาหารปลอดภัยเพื่อบริโภคในครัวเรือนและชุมชนก่อน

และเมื่อมีการสะสมความรู้ความชำนาญจนสามารถเพิ่มผลผลิตจนเกินความต้องการบริโภคภายในครัวเรือนและชุมชนจึงจะดำเนินการเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไรต่อไปในอนาคต

5. เกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่มีรายละเอียดและปราณีตในกระบวนการ ต้องอาศัยความอดสาหะภาคเพียร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นกลุ่มเกษตรอินทรีย์จะต้องค้นคว้าเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นจากบุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีประสบการณ์จริงในการดำเนินการ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายโดยสร้างสายสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จเพื่อทำการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

6. การเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในครัวเรือนอย่างยั่งยืนได้นั้นจะต้องเริ่มจากการที่ครัวเรือนเกิดความตระหนักในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง มีความรู้และมีสติในการดำเนินชีวิต ผู้นำครอบครัวปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของความประหยัดรอบคอบในการใช้จ่าย มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และนำข้อมูลมากำหนดเป้าหมายทางการเงินของครัวเรือนรวมทั้งการหาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแต่ละครัวเรือนในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ภายใต้การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครัวเรือน

7. การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้สูงอายุด้วยการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และสามารถสร้างรายได้เสริมจากการทำการเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณค่าและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) การพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ตำบลหนองป่าครั่งเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน

2) การพัฒนาเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตำบลหนองป่าครั่งเพื่อเพิ่มศักยภาพในการเพิ่มรายได้อย่างยั่งยืน